

Agata Gruszecka-Tieśluk

Szkoła Nauk Społecznych IFiS PAN w Warszawie
Akademia Pedagogiki Specjalnej w Warszawie

SIEĆ CITTASLOW – STRATEGIĄ ROZWOJU MAŁYCH MIAST W POLSCE?

Wprowadzenie

Zmieniająca się sytuacja małych miast wywołana przymusem redefiniowania ich funkcji w obszarze regionów jest przedmiotem dociekań wielu artykułów zawartych w niniejszym tomie. Dlatego tu tłem do rozważań o sieci miast Cittaslow uczyniono kontekst społeczno-kulturowy, tj. ruch społeczny Slow, który stanowi inspirację do powstania koncepcji zarządzania miasta w duchu Slow (stąd nazwa Cittaslow¹, wł. citta to miasto, ang. slow to wolny, powolny).

Czy tego chcemy, czy nie żyjemy w czasach niespotykanego dotąd rozwoju cywilizacyjnego, a wraz z nim procesów globalizacyjnych, industrializacyjnych i urbanizacyjnych. Czasy te nazywane często „płynną nowoczesnością”, cytując Zygmunta Baumana, pociągają za sobą nie poddające się niczyjej kontroli tempo zmian, zarówno w sferze publicznej, jak i prywatnej. „Turbokapitalizm” (Honoré) i „hiperkultura” (Bertman) – oto znaki charakterystyczne współczesności, jawiącej się dla jednostek jako czas wielkich szans, lecz również jako okres generujący niepewność, poczucie braku stałości, braku oparcia oraz dekonstrukcję „stałych” wartości, takich jak rodzina, tradycja, relacje międzyludzkie, przywiązanie do miejsca zamieszkania.

Zwolennicy ruchu Slow apelują o zwolnienie tempa życia, a tym samym o h relacji z najbliższymi nam osobami, ze społecznością lokalną, z przestrzenią, którą jesteśmy otoczeni. Slow jest odpowiedzią na potrzebę zmian wywołanych nieprzystawalnością dotychczasowych koncepcji rozwoju ukierunkowanych głównie na wzrost gospodarczy, z pominięciem kwestii środowiskowych oraz jakości życia jednostek.

¹ Na potrzeby oficjalnych dokumentów Cittaslow zostało przetłumaczone jako „Miasto Dobrego Życia”. Jednak powszechnie używana jest nazwa Cittaslow lub Slow Cities.

Filozofia Slow dotyczy wszystkich sfer życia prywatnego i publicznego: od wypoczynku, przez jedzenie, zakupy, wychowywanie dzieci, seks, podróże, po pracę, ale dotyczyć może również miejsca, w którym żyjemy. Ruch Slow powstał jako jawna opozycją wobec tych zjawisk, które kryją się pod stylem życia „fast”, ale jednocześnie inicjatorzy ruchu nie nawołują do wykonywania każdej pracy w zwolnionym tempie, do odrzucenia zdobyczy technologicznych, a tym samym do cofnięcia świata do czasów przedindustrialnych. Slow movement nie jest deklaracją wojny z prędkością – tylko z przywróceniem równowagi w stosunku człowieka do czasu, ponieważ to właśnie czas jest niezbędnym elementem w nawiązywaniu znaczących relacji.

Egzemplifikacją funkcjonowania ruchu Slow jest właśnie Cittaslow, będąca głównym tematem niniejszego tekstu. W artykule ukazano główne założenia tej międzynarodowej sieci, a na przykładach polskich miasteczek, w jaki sposób inicjatywa została zaimplementowana w Polsce. Na koniec starano się odpowiedzieć na pytanie, czy, a jeśli tak, to pod jakimi warunkami Cittaslow stanowi atrakcyjną alternatywę rozwoju małych miast w Polsce.

1. Informacje o badaniu²

Polskie miasta Cittaslow są tu przedmiotem zainteresowań badawczych od 2009 roku. Główną uwagę skupiono na pierwszych polskich miastach przyłączonych do sieci, czyli na Reszlu, Bisztyнку, Biskupcu oraz Lidzbarku Warmińskim. Wszystkie te miasta położone są w województwie warmińsko-mazurskim (poza szlakiem Wielkich Jezior Mazurskich), ponieważ idea Cittaslow została „przywieziona” do Polski przez przedstawicieli Urzędu Marszałkowskiego w Olsztynie.

Szczególnie interesujące jest, jaki sposób inicjatywa została zaimplementowana w poszczególnych miastach, czy i jakimi środkami jest promowana, jakie korzyści przynosi miastu oraz jakie opinie o sieci wyrażają mieszkańcy miast.

W realizowanych badaniach zastosowano triangulację metodologiczną, na którą składają się: 1) analiza materiałów zastanych, 2) indywidualne wywiady pogłębione z „osobami znaczącymi” w danych miastach (burmistrzowie, osoby

² Ruch Slow jest głównym tematem mojej rozprawy doktorskiej zatytułowanej „Lokalny wymiar ruchu Slow w Polsce” przygotowywanej pod kierunkiem dr hab. Urszuli Jareckiej. Badania realizowane były w 2009 i 2010 roku dzięki dofinansowaniu Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie (nr grantów: BW 5/09-I oraz BW 1/10-II), a w kolejnych latach jeździłam na badania ze środków własnych.

odpowiadające za promocję miasta, lokalni działacze społeczni, księża), 3) indywidualne wywiady pogłębione z osobami związanymi z siecią w Polsce (osoby z Urzędu Marszałkowskiego i Komitetu Naukowego Cittaslow), 4) krótkie wywiady z mieszkańcami miast (badania nie miały charakteru reprezentatywnego, lecz opierały się na doborze celowym: zmienne wiek i płeć oraz na dostępności badanych). Informacje te zostały uzupełnione przez wyniki (5) obserwacji uczestniczącej prowadzonej w miasteczkach.

2. Główne założenia i organizacja Cittaslow

Cittaslow jest międzynarodową organizacją, powstałą w 1999 roku we Włoszech, która za cel funkcjonowania obrała poprawę jakości życia mieszkańców, przedsiębiorców i turystów z małych i średnich miast (do 50 tys. mieszkańców). W centrum uwagi stawia się m.in. rozwój gospodarczy w poszanowaniu środowiska naturalnego, promocję regionalnych produktów (nawiązania do stowarzyszenia Slow Food, partnera Cittaslow) oraz powrót do tradycyjnego rzemiosła. Bardzo ważnym aspektem są też działania aktywizujące partycypację społeczną mieszkańców, bowiem „[...] miasta Slow Cities nie są stolicami stanów lub siedzibami regionalnych rządów, lecz silnymi lokalnymi społecznościami, które zdecydowały się poprawić jakość życia swoich mieszkańców”³.

Rys. 1. Logo Cittaslow: pomarańczowy ślimak niosący nowoczesną zabudowę, czyli połączenie równowagi i nowoczesności

Źródło: Strona internetowa Polskiej Krajowej Sieci Miast Cittaslow.

Na niebagatelne znaczenie sieci wskazuje również podpisanie w marcu 2011 roku przez przedstawicieli Parlamentu Europejskiego Manifestu Miast Cittaslow, który łączy strategię Unii Europejskiej 2020 ze strategią Cittaslow poprzez poprawę jakości terenów zielonych oraz zapewnienie wzmocnienia

³ Strona internetowa Polskiej Krajowej Sieci Miast Cittaslow. <http://cittaslowpolska.pl/miedzy-narodowa-siec-miast-cittaslow>

dziedzictwa kulturowego zrzeszonych miasteczek. W Manifeście podkreśla się, że Cittaslow powinny dbać o rozwój lokalny stymulując regionalną produkcję oraz przyczyniać się do poprawy jakości życia mieszkańców poprzez wprowadzanie w życie idei zrównoważonego rozwoju. Cittaslow opisane jest również jako instrument walki z biedą i wykluczeniem społecznym, dzięki wspieraniu budowy wspólnot lokalnych i rozwijanie spójności społecznej⁴.

Stowarzyszenie cieszy się dużą popularnością i w ciągu 13 lat przystąpiło do niego 165 miast z całego świata. Miasta członkowskie początkowo przyjmowane są do międzynarodowej sieci, a następnie tworzą sieć krajową, działającą na bazie odrębnego regulaminu. Polska Krajowa Sieć Miast Cittaslow (PKSMC) liczy obecnie (listopad 2012) 8 miast (tabela 1) oraz jednego członka wspierającego (Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego). Na jej czele stoi burmistrz największego z miast: Lidzbarka Warmińskiego.

Tabela 1

Polskie Cittaslow

Rok przystąpienia do PKSMC	Miasto	Województwo	Powiat	Gmina	Liczba mieszkańców miasta* (2011)
2006	Biskupiec	warmińsko-mazurskie	olsztyński	miejsko-wiejska	10 706
2006	Bisztynek	warmińsko-mazurskie	bartoszycki	miejsko-wiejska	2 533
2006	Lidzbark Warmiński	warmińsko-mazurskie	lidzbarski	miejska	16 612
2010	Murowana Goślina	wielkopolskie	poznański	miejsko-wiejska	10 329
2010	Nowe Miasto Lubawskie	warmińsko-mazurskie	nowomiejski	miejska	11 162
2012	Olsztynek	warmińsko-mazurskie	olsztyński	miejsko-wiejska	7 708
2006	Reszel	warmińsko-mazurskie	kętrzyński	miejsko-wiejska	4 934
2012	Ryn	warmińsko-mazurskie	giżycki	miejsko-wiejska	2 986

* Faktyczne miejsce zamieszkania.

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

⁴ Manifest w języku angielskim znajduje się na międzynarodowej stronie stowarzyszenia <http://www.cittaslow.org/>

3. Jak stać się Slow-miastem?

W celu przystąpienia do sieci miasto musi dopełnić wielu kwestii formalnych (zgody Ministerstwa Spraw Zagranicznych, PKSMC, uchwały Rad Miasta), przystąpić do konkursu Warmińsko-Mazurskiej Nagrody Jakości w zakresie polityki środowiskowej oraz powołać stanowisko ds. Cittaslow. Jednak najważniejszym etapem jest proces samooceny dokonywany według 57 kryteriów certyfikacyjnych. Początkowo miasto musi spełniać 50%+1 kryteriów, które dotyczą 7 obszarów:

1. Polityki środowiskowej (m.in. kontrola jakości powietrza, wody, gleby, plany segregacji odpadów, budowa oczyszczalni ścieków, wspieranie rozwoju alternatywnych źródeł energii).

2. Polityki infrastrukturalnej (m.in. tworzenie publicznych obszarów zieleni, tworzenie planów bezpiecznego poruszania się po mieście, ścieżek rowerowych, współpraca z konserwatorem zabytków, programy rekreacyjne dla mieszkańców).

3. Technologii i wyposażenia w zakresie Jakości Miejskiej (m.in. internetyzacja miasta, promocja pracy na odległość).

4. Waloryzacji produkcji lokalnej (m.in. wspieranie rolnictwa ekologicznego, certyfikacja produktów regionalnych, edukacja młodzieży w zakresie dziedzictwa kulturowego).

5. Gościnności (m.in. informacja turystyczna, tworzenie szlaków turystycznych).

6. Świadomości (m.in. promowanie idei wśród mieszkańców, zachęcanie do partycypacji obywatelskiej).

7. Wspierania dla działań Slow Food (m.in. współpraca z lokalnym convivium)⁵.

Miasto aspirujące do członkostwa w organizacji bierze udział w licznych warsztatach przygotowujących do procesu certyfikacji. Otrzymuje również wsparcie w postaci opieki „miasta partnerskiego” będącego już członkiem PKSMC. Po pozytywnym przejściu procesu certyfikacyjnego, miasto ma za zadanie dążyć do wypełnienia kolejnych kryteriów, do czego mobilizuje system monitorowania rozwoju miasta w duchu Slow, zorganizowany przez zarząd PKSMC.

⁵ Pełna lista kryteriów zawarta jest w Statucie Stowarzyszenia dostępnym na stronie PKSMC. <http://cittaslowpolska.pl/>

Miasta są ponadto zobowiązane do płacenia rocznej składki członkowskiej, której wysokość uzależniona jest od liczby mieszkańców miasta i waha się od 600,00 euro do 3500,000 euro. Pieniądze te przeznaczone są na działalność międzynarodowego stowarzyszenia (m.in. organizowanie Zgromadzeń Ogólnych – co roku w innym mieście). Ponadto, narodowa sieć dysponuje Krajowym Wspólnym Funduszem Gotówkowym, do którego pieniądze spływają z wpłat członków, opłat certyfikacyjnych, nadwyżek budżetowych, pozyskanych funduszy z projektów europejskich oraz darowizn.

4. Szanse i korzyści płynące z członkostwa w sieci

Członkostwo w sieci, zarówno krajowej, jak i międzynarodowej, niesie ze sobą potencjalne korzyści. Celowo używam słowa „potencjalne”, ponieważ w obecnej chwili kilka lat po zainicjowaniu idei w Polsce, jest niezwykle trudno mówić o wymiernych korzyściach czy o wyraźnej poprawie jakości życia mieszkańców. Na rozwój miasta wpływa bowiem wiele czynników, a zmiana społeczna wymaga czasu.

Warto jednak wymienić trzy najważniejsze korzyści (a za nimi idące szanse) płynące dla miast z członkostwa w stowarzyszeniu Cittaslow.

4.1. Sieciowanie

Przyszłością funkcjonowania małych miast jest budowanie partnerstw i członkostwo w różnych sieciach. Cittaslow daje miastom członkowskim możliwość zaistnienia w sieci zarówno na poziomie lokalnym, jak i międzynarodowym. Miasta zrzeszone w krajowym stowarzyszeniu ściśle ze sobą współpracują, organizują wspólne festyny, działania promocyjne. Natomiast dzięki międzynarodowym wyjazdom studyjnym możliwa jest wymiana dobrych praktyk w zarządzaniu miastem. Poza tym, jak podkreślali przedstawiciele miast, członkostwo w międzynarodowym stowarzyszeniu daje poczucie wyjątkowości, elitarności. Jest także atutem dla miasta w ubieganiu się o dofinansowanie np. ze środków unijnych – znakiem, że miasto ma spójną koncepcję rozwoju i jest aktywne w poszukiwaniu możliwości promocji i rozwoju.

4.2. Kierunkowskaz rozwoju

Burmistrzowie badanych miast jednoznacznie podkreślali, że Cittaslow jest dla nich kierunkowskazem rozwoju, wskazówką, w którą stronę powinno rozwijać się miasto, aby wprowadzić w życie zasady zrównoważonego rozwoju. Jest również bodźcem do działania i podejmowania współpracy przez różne podmioty, czego przykładem może być aktywizacja stowarzyszeń społecznych działających na rzecz dziedzictwa kulturowego (przykład Biskupca i Reszla).

Cittaslow wpisuje się w zasady zrównoważonego rozwoju nie tylko poprzez waloryzację środowiska naturalnego, lecz również dzięki koncentrowaniu się na roli kapitału endogenicznego zrzeszonych miasteczek (stawianie na lokalność, autentyczność, tradycję, produkty regionalne, aktywizację mieszkańców). Docelowo każde miasto ma wypracować (i wypromować) wybrany aspekt funkcjonowania charakterystyczny tylko dla niego (i tym samym nacisk położony jest na różnorodność i ochronę tożsamości lokalnej). Na przykład Reszel stawia na kulturę i sztukę (ze względu na obecność położonego na wzgórzu zamku z XIV wieku przyciągającego artystów), Nowe Miasto Lubawskie na kontakt z przyrodą, a Lidzbark Warmiński na historię kryjącą się w zabytkowych częściach miasta.

4.3. Promocja miasta

Kluczowym aspektem członkostwa w Cittaslow jest promocja miasta, która ma za zadanie pokazać, że w małym mieście dobrze się żyje (ze względu na bliskość natury, dobrej jakości produkty, silne wspólnoty lokalne), poza tym przyciągnąć turystów zainteresowanych odpoczynkiem w niedużym mieście, gdzie życie płynie wolniej, panuje przyjazna atmosfera.

Można również powiedzieć, że Cittaslow jest marką, mającą gwarantować określoną jakość obsługi turystów. Jak czytamy na stronie stowarzyszenia: „Odznaczenie Slow City jest marką jakości dla mniejszych społeczności [...]”. SLOW City to pewien sposób bycia, cecha charakterystyczna prowadzenia życia codziennego w sposób odmienny od tego dotychczas dominującego, tryb zwolniony, pewny [...] bez wątplenia bardziej ludzki i ekologicznie poprawny, bardziej solidarny z obecnymi i przyszłymi pokoleniami, szanujący to, co lokalne, w świecie coraz bardziej globalnym i wewnętrznie skomunikowanym. Życie

w jednym z miast SLOW oznacza udostępnienie wszystkim, także mieszkańcom wielkich miast, wielkiego bagażu doświadczeń, wartości, wiedzy, sztuki i nauki obecnych w małych centrach”⁶.

Cittaslow jest więc spójną strategią kreowania określonego wizerunku miasta (city branding), mającą być impulsem ożywiającym gospodarkę oraz aktywizującym mieszkańców, a obrany kierunek wdrażania tej strategii może być dobrym punktem wyjścia do „zaistnienia” małych miast, poprawy ich atrakcyjności, a tym samym konkurencyjności i ekonomicznej sytuacji⁷. Taka strategia wpisuje się również w nurt współczesnej turystyki nastawionej na poznawanie lokalnej kultury, tradycji, odkrywanie regionalnych smaków (turystyka kulturowa).

5. Krytyczne spojrzenie

Przyglądając się implementacji idei Cittaslow w Polsce można zauważyć, że jest wiele obszarów, które wymagają szczególnej uwagi ze strony przedstawicieli PKSMC. Zwrócono uwagę na dwa najważniejsze:

1. Polskie skanseny – czyli niezrozumienie idei Slow.

Kolebką Cittaslow są Włochy, charakteryzujące się odmienną kulturą, tradycją i doświadczeniami historycznymi niż Polska. We Włoszech idea spowolnienia tempa życia idealnie wpisuje się w styl życia w duchu „vita lente”. Jednak gdy w Polsce mowa jest o ruchu Slow, którego znakiem charakterystycznym jest ślimak, pierwszymi pojawiającymi się skojarzeniami są lenistwo i zacołanie. W większości Polacy nadal przeżywają etap fascynacji rozwojem technologicznym, konsumpcją, wzrostem poziomu życia. Nikt więc nie chce być „slow”, a tym bardziej nie chce mieszkać w „mieście-skansenie”. Polska wydaje się więc niegotowa na rozwiązania promujące spowolnienie, spokojne życie.

2. Niesprawna „hydraulika informacyjna” i brak zaangażowania mieszkańców.

Niezwykle ważne w realizacji strategii Cittaslow jest włączenie w działania społeczności lokalnej. Badania pokazały, że zaangażowanie mieszkańców jest niewielkie. Po pierwsze, wynika to z braku wiedzy na temat członkostwa ich

⁶ <http://cittaslowpolska.pl/>

⁷ E. Grzelak-Kostulska, B. Hołowiecka: Kreowanie wizerunku miasta a rozwój funkcji turystycznej na przykładzie wybranych miast Polskiej Sieci Cittaslow. W: Gospodarka turystyczna w regionie. Przedsiębiorstwo. Samorząd. Współpraca. Red. A. Rapacz. UE, Wrocław 2011.

miasta w sieci, a po drugie, z niezrozumienia samej idei. Brakuje więc przepływu informacji, działań ze strony władzy lokalnej mających na celu „oswojenie ślimaka” będącego logiem sieci. Ludzie nie chcą mieszkać w mieście ze ślimakiem w tle, ponieważ to zwierzę kojarzy im się powolnością i zacofaniem. Brakuje więc nie tylko wiedzy na temat członkostwa w sieci, ale również zrozumienia samej filozofii Slow kładącej nacisk na spokojne, lecz nowoczesne życie.

Faktem jest również, że mieszkańcy nie widzą korzyści dla siebie z członkostwa ich miasta w sieci. W miastach prowadzi się głównie kampanie informacyjne podczas festynów czy tzw. Niedziel Cittaslow. Cittaslow kojarzone jest więc głównie z imprezami plenerowymi, na których mają stragany zaproszeni lokalni producenci, przede wszystkim żywności.

Nie zbuduje się silnych wspólnot lokalnych bez inicjatyw oddolnych, a te nie pojawią się, dopóki ludzie nie ujrzą efektów i korzyści wynikających z przynależności ich miasta do stowarzyszenia.

Podsumowanie

Czy zatem Cittaslow może stać się strategią rozwoju małych miast w Polsce? Na pewno wdrożenie strategii rozwoju w duchu Slow wymaga od władz lokalnych dużych nakładów pracy, nie tylko w proces dążenia do osiągania kolejnych kryteriów, lecz przede wszystkim w przełamywanie barier i stereotypów tkwiących w ludziach. Implementacja tej idei wymaga również czasu – realnie dopiero za kilka lat będzie można mówić o efektach i korzyściach, które są udziałem miast członkowskich.

Pewne obawy budzi również fakt, że inicjatywa Cittaslow nie została wpisana zarówno w strategię rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego (do 2020 roku)⁸, jak i poszczególnych miast. Fakt ten nasuwa skojarzenie z pewną fasadowością działań władz lokalnych miasteczek, które dążą do przynależności do sieci, lecz po akcesji zainteresowanie samą ideą znacząco spada. Świadczyć o tym może również uzależnienie od głównych działaczy ruchu z Urzędu Marszałkowskiego, którzy niejednokrotnie muszą namawiać zrzeszone miasta do zaangażowania się w różne inicjatywy.

⁸ Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do 2020 roku.

Trzeba też jednak wyraźnie podkreślić, że zwolenników Cittaslow charakteryzuje na pewno perspektywiczne myślenie. Inwestycja w lokalność, w tożsamość, w dziedzictwo kulturowe, w poszanowanie środowiska naturalnego stanowią filary zrównoważonego rozwoju, będącego strategią rozwoju przyjętą przez państwa Unii Europejskiej⁹. Z tego punktu widzenia Cittaslow jest więc dużą szansą dla małych i średnich miast w Polsce.

Literatura

- Bank Danych Lokalnych. www.stat.gov.pl/bdl/
- Bertman S.: *Hyperculture. The Human Cost of Speed*. Praeger, Westport 1998.
- Grzelak-Kostulska E., Hołowiecka B.: *Kreowanie wizerunku miasta a rozwój funkcji turystycznej na przykładzie wybranych miast Polskiej Sieci Cittaslow*. W: *Gospodarka turystyczna w regionie. Przedsiębiorstwo. Samorząd. Współpraca*. Red. A. Rapacz. UE, Wrocław 2011.
- Honoré C.: *In Praise of Slowness. Challenging the Cult of Speed*. Harper Collins Publishers, New York 2004.
- Knox P.L.: *Creating Ordinary Places: Slow Cities In a Fast World*. „*Journal of Urban Design*” 2005, Vol. 10, No. 1.
- Konecka-Szydłowska B.: *Kapitał endogeniczny w rozwoju małych miast. Wybrane przykłady*. W: *Rewitalizacja, gentryfikacja i problemy rozwoju małych miast*. Red. K. Heffner, T. Marszał. PAN KPZK, Warszawa 2011.
- Kulas I.: *Problemy rozwoju małych miast województwa warmińsko-mazurskiego*. W: *Problemy rozwoju małych miast w wymiarze lokalnym i regionalnym*. Red. K. Heffner, T. Marszał. PAN KPZK, Warszawa 2005.
- Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020.
- Strona Międzynarodowego Stowarzyszenia Cittaslow. www.cittaslow.org
- Strona Polskiej Krajowej Sieci Miast Cittaslow. www.cittaslowpolska.pl

⁹ Strategia Zrównoważonego Rozwoju UE przyjęta w 2005 roku, odnowiona w 2008. Podobne założenia zawarte są w polskim dokumencie: Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2007-2013.

CITTASLOW NETWORK – A STRATEGY FOR THE DEVELOPMENT OF SMALL TOWNS IN POLAND?

Summary

The main subject of the article is Cittaslow network bringing together small and medium-sized cities (up to 50 000 inhabitants). Cittaslow is an international organization that has chosen the goal of improving the quality of life for residents, businesses and visitors from small towns. The towns focus on economic development while respecting the environment, promotion of regional products and a return to traditional craft. Activating social participation of citizens is also a crucial aspect, because Slow Cities are meant to be the strong local communities.

The paper shows the main objectives of this international network, and based on research conducted from 2009 on Polish towns presents how the movement has been implemented in Poland. At the end, I try to answer whether, and if so, under what conditions it is an attractive alternative to the development of small towns in Poland.